

Cucumbers and History

1. Bamidbar 11:1-10

א וַיְהִי הָעָם כְּמִתְאָנְנִים, רַע בְּאָזְנֵי ה'; וַיִּשְׁמַע ה', וַיַּחַר אַפּוֹ, וַתִּבְעַר-בָּם אֵשׁ ה', וַתֹּאכַל בְּקֶצֶה הַמַּחֲנֶה. **1** And the people were as murmurers, speaking evil in the ears of the LORD; and when the LORD heard it, His anger was kindled; and the fire of the LORD burnt among them, and devoured in the uttermost part of the camp.

ב וַיִּצְעַק הָעָם, אֶל-מֹשֶׁה; וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה אֶל-ה', וַתִּשְׁקַע הָאֵשׁ. **2** And the people cried unto Moses; and Moses prayed unto the LORD, and the fire abated.

ג וַיִּקְרָא שֵׁם-הַמָּקוֹם הַהוּא, תִּבְעֵרָה: כִּי-בִעְרָה בָּם, אֵשׁ ה'. **3** And the name of that place was called Taberah, because the fire of the LORD burnt among them.

ד וְהָאִסְפָּסֻף אֲשֶׁר בְּקִרְבוֹ, הַתְּאֵוֹי תִּאָּוָה; וַיִּשְׁבוּ וַיִּבְכּוּ, גַּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וַיֹּאמְרוּ, מִי יֵאָכְלֵנוּ בֶּשֶׂר. **4** And the mixed multitude that was among them fell a lusting; and the children of Israel also wept on their part, and said: 'Would that we were given flesh to eat!

ה זָכְרֵנוּ, אֶת-הַדָּגָה, אֲשֶׁר-נֹאכַל בְּמִצְרַיִם, חֲנִים; אֶת הַקִּשְׁאִים, וְאֶת הָאֲבִטְחִים, וְאֶת-הַחֲצִיר וְאֶת-הַבְּצָלִים, וְאֶת-הַשּׁוּמִים. **5** We remember the fish, which we were wont to eat in Egypt for nought; the cucumbers, and the melons, and the leeks, and the onions, and the garlic;

ו וַעֲתָה נַפְשֵׁנוּ יִבְשָׁה, אִין כָּל-- בְּלִתֵּי, אֶל-הַמָּן עֵינֵינוּ. **6** but now our soul is dried away; there is nothing at all; we have nought save this manna to look to.'--

ז וְהַמָּן, כְּזֶרַע-גַּד הוּא; וְעֵינּוּ, כְּעֵין הַבְּדֵלָח. **7** Now the manna was like coriander seed, and the appearance thereof as the appearance of bdellium.

ח שָׁטוּ הָעָם וְלָקְטוּ וְטָחְנוּ בְּרִחִים, אוֹ דָּכוּ בְּמֹדֵכָה, וּבִשְׁלוּ בַּפָּרוֹר, וַעֲשׂוּ אֹתוֹ עֲגוֹת; וְהִיָּה טַעְמוֹ, כְּטַעַם לֶשֶׁד הַשֶּׁמֶן. **8** The people went about, and gathered it, and ground it in mills, or beat it in mortars, and seethed it in pots, and made cakes of it; and the taste of it was as the taste of a cake baked with oil.

ט וַיִּבְרַדַּת הַטַּל עַל-הַמַּחֲנֶה, לַיְלָה, יַרְדַּ הַמָּן, עָלָיו. **9** And when the dew fell upon the camp in the night, the manna fell upon it.--

י וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה אֶת-הָעָם, בִּכְהָ לְמִשְׁפָּחֹתָיו--אִישׁ, לְפִתַּח אָהָלוֹ; וַיַּחַר-אַף ה' מְאֹד, וַבְּעֵינֵי מֹשֶׁה רַע. **10** And Moses heard the people weeping, family by family, every man at the door of his tent; and the anger of the LORD was kindled greatly; and Moses was displeased.

Who are the Asafsuf?

2. Rashi, Bamidbar 11:4 - Erev Rav

AND THE THRONG — This was the mixed multitude that had gathered themselves unto them when they left Egypt (the word is from the root אסף, "to gather") (Sifrei Bamidbar 86).

והאספסף. אלו ערב רב שנאספו עליהם בצאתם ממצרים:

3. Tehillim 78:10-29

10 They kept not the covenant of God, and refused to walk in His law;

11 And they forgot His doings, and His wondrous works that He had shown them.

12 Marvellous things did He in the sight of their fathers, in the land of Egypt, in the field of Zoan.

5. Ozneyim L'Torah, Bamidbar 11:4

בעיני ה': "ויחר אף ה' מאד", שזקנים
בישראל יעשו מעשים כאלה.

— ערב רב! וי"ל שכששמעו הזקנים את
העם מתאוננים על עמל הדרך, החליטו.
שאף שאפשר לטעום במן טעם כל המינים
וגם טעם בשר, אבל אין במן כח לזון
ולחזק את הגוף עד כדי יכולת לסבול את
טורח ועמל דרך קשה כזה (ובשעה שישבו
ע"י הר סיני כשנה תמימה הי' די להם
במן, אבל עתה צריכים הם לחזק
כחותיהם בבשר). ולפיכך יעצו לב"י לבנות
באזני משה: "מי יאכלנו בשר", אבל לא
הסכימה דעת עליון לדעתם של זקנים
אלה. שראו א"ע כ"אזהבי ישראל" ודואגים
לבריאותם יותר מאל מוציאם ממצרים.
וגם הדרך, אשר בחרו הזקנים האלה
(שחז"ל כינו אותם "זקנים שבהן") —
לבקש ממש "בשר בדמעות" (שמה
נסתעפו אח"כ תאוות הרבה) לא ישרה

Don't They Have Meat?

6. Meshech Chochma, Bamidbar 11:4

יא, ד התאונו תאוה.

פירוש, אף שהיה להם בקר וצאן¹, בכל
זאת הא נאסרה בשר תאוה², והיה צריך להביאם
לאוהל מועד עם כל תיקון הקרבתו. והם "התאונו
תאוה וכו' את הדגה אשר נאכל במצרים חנם"
— בלא מצוות³. וכעת אין רק בשר, ובאלף
מצוות⁴, ואין כדאי על זה הטורח. וירמוז כי דג
כולו היתר ואף דמו, כדתנן כריתות פרק דם
שחיטה, יעוין שם⁴.

Did they really get free food?

7. Ibn Ezra, Bamidbar 11:5

חנם. בזול כאילו היא חנם

8. Ramban, Bamidbar 11:5

וטעם אשר נאכל במצרים חנם לפי פשוטו כי היו הדייגים המצריים מעבידין אותן למשוך הדגים שנאחזים
במצודה ובמכמורות והיו נותנין להם מן הדגים כמנהג כל פורשי מכמורת והקשואים והאבטיחים והחציר
והבצלים והשומים במצרים הרבה מאד כי היא כגן הירק וכאשר היו חופרין להן בגנות ובכל עבודה בשדה היו
אוכלין מן הירקות או שהיו שם ישראל עבדי המלך עושים מלאכתו והיה מפרנס אותם בלחם צר ובמים לחץ
והיו נפוצים בעיר ונכנסין בגנות ובשדות והיו אוכלין מן הירקות ואין מכלים דבר כמנהג עבדי המלך ונותנים
להם על שפת היאור ממנת המלך דגים קטנים אשר אין להם דמים במצרים כאשר פירשתי בסדר ואלה שמות
(א יא) וזאת תלונת בני ישראל לא תלונת האספסוף והנה היו מתאוננים על משה וצועקים עליו "תנה לנו בשר
ונאכלה" כאשר יזכיר (בפסוק יג)

9. Shadal, ad loc.

אשר נאכל במצרים חנם: חנם ממש, כי המצרים היו מפרנסים את ישראל כדי שיוכלו לעבוד עבודתם, והיו
מאכילים אותם דברים המצויים שם בזול מאד, כגון דגי היאור וקשואים וכו'. וכן מצינו ביהרודוט כי על
פיראמיד אחת אשר במצרים היה כתוב כי המלך אשר הקים אותה הוציא אלף ושש מאות ככרים, בשומים
בצלים וצנונות, לפרנסת הפועלים אשר בנו אותה. גם כתב הירודוט כי המצרים לא היו אוכלים דגים, ומזה
יובן למה היו נותנים אותם לבני ישראל. וצריך עיון וחפוש אם היו עובדים הדגים, ואז איך יתכן שיניחו
לישראל שיאכילום, או היו נמאסים בעיניהם, ואז יתכן שיאכילום לאחרים.

כתב רשי זיל אשר נאכל במצרים חנם, חנם (י) מן המצות, הכריחו לזה אם תבן לא היו נותנין חנם דנים היו נותנין חנם? ואולי מה שלא היו נותנין להם תבן היתה הסבה כדי לעבוד בהם עבודת פרך, אבל המזונות בודאי היו מספיקין להם בריוח ובחנם כי איך יעבדום בפרך ורוב עבודה ונפשם יבשה אין כל, אבל בודאי מספיקין להם טוון למצוא מקום יותר להעבירם בפרך, כאמרו יודע צדיק נפש בהמתו ורחמי רשעים אכזרי (משלי כ"ב י'), על דרך הננלה ר"ל האיש טוב התכונה מכיר נפש בהמתו שדי לה בטורח ז' פרסאות ומאכילה קב שעורים לפי המצטרך לפי הטורח, והרשע מאכילה קביים או שלש ולמחר מטריחה לכפול טורח מהלכה, וזה כאמת מה שמרמז עליה לחד לה עוד מספוא כסלים היא אכזריות להטריחה יותר מכדי יכלתה והרגלה, כן היו המצרים עושין מאכילין אותם יותר מכשיעור ומכדי שביעה כדי להעבירם בפרך בלי חמלה כענין מאכיל לאביו פסיוני וטורדו מן העולם (קירושין דף ל"א ע"א בסופו):

Perspectives in History

11. Six Days of War, pages 53-54 [Michael Oren]

Israel's efforts to forestall a major confrontation with Syria only succeeded in multiplying the chances for one. That same pattern would recur with another controversy brewing that May, surrounding Israel's Independence Day parade.

Held in various cities on a rotational basis, the 1967 parade was scheduled to take place in Israeli West Jerusalem on May 15, the first time in the country's nineteen-year history that the Hebrew and Gregorian dates of its independence coincided. The presence in the Holy City of so many Israeli troops, though not technically a violation of the Armistice, sparked protests throughout the Arab world and from Jordan in particular. The UN also objected to the parade, as did the Western Powers, which prohibited their ambassadors from attending.

Eshkol dismissed this opposition, noting that Jordan, which in violation of the Armistice denied Jews access to the Western Wall and the Mount of Olives, had no say in what Israel did on its own side of the city. Yet, in an effort to limit tensions, Eshkol excised several militant lines from a poem scheduled to be read at the event by Israeli laureate Natan Alterman, and agreed to refrain from introducing heavy weapons into Jerusalem.⁴⁹ Though Rabin bristled at these decisions, he ultimately complied. No tanks or artillery pieces would take part in the parade.

After a period of dissonance in their reactions to the Syrian threat, the prime minister and his chief of staff had together avoided a minor crisis in Jerusalem. Neither man was aware, however, of the degree to which that avoidance would trigger a far vaster, bloodier, upheaval.

more than a mere exchange of pleasantries. In portentous terms, the Soviet leaders informed Sadat of an imminent Israeli invasion of Syria aimed at toppling the Ba'ath. Though the Kremlin had already given a stern warning to the Israeli ambassador, between ten and twelve brigades were now massed on the Syrian border, ready to advance sometime between May 16 and 22. Podogorny told him, "You must not be taken by surprise, the coming days will be fateful," and "Syria is facing a difficult situation and we will help Syria in that situation." To substantiate their information, the Soviets cited the absence of tanks and artillery from the impending Independence Day parade in Jerusalem—concrete evidence, they claimed, that the weapons had been moved up north.⁵⁰

What did they Really Want?

12. Rashi, Bamidbar 11:5

אשר נאכל במצרים חנם. א"ת שִׁמְצָרִים נוֹתְנִים לָהֶם דָּגִים חֲנָם, וְהֵלֵא כָּבֵד נֹאמֵר "וְתִבֶן לֹא יִנְתֵן לָכֶם" ("שמות ה, א) אם תִּבֶן לֹא הִיוּ נוֹתְנִין לָהֶם חֲנָם, דָּגִים הִיוּ נוֹתְנִין לָהֶם חֲנָם! וּמֵהוּ אוֹמֵר חֲנָם? חֲנָם מִן הַמְצוֹת (ספרי)

13. Talmud Bavli, Yoma 75a

במדבר יא, ה (זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם רב ושמואל חד אמר דגים וחד אמר עריות מאן דאמר דגים דכתיב נאכל ומאן דאמר עריות דכתיב חנם

14. Emes L'Yaakov, ad loc.

אבל נראה שכאן ירדו חז"ל לעומק נפש האדם, והיינו שישנן באדם "הכוחות הכהים" שהם פועלים הרבה בהנהגת האדם ואין האדם מרגישם עדיין, והם כבחינת הכליות או הלב, והרי זה יצירות של מחשבות בשכל האדם שלא נתגשמו עדיין אבל הם משאירים את רושםם בצורת המעשה של האדם. וביאור הדבר הוא, שחז"ל — בין ברוח קדשם בין מצד המדע והשכל — העריכו שאין הדבר כפשוטו, דהרי זה אינו מסתבר כלל שאנשים יבכו על שלא הרגישו טעם בצלים ושומים בו בזמן שהיה אצלם את המן שהיה כל כך טעים ומשובח, ועל כרחך שאף שהן בעצמן בכו על טעם השומים והבצלים שנעדר מהם, אבל מכל מקום בכוחות הכהים היתה תביעה אחרת — עסקי עריות, ודו"ק היטב בזה¹⁰.

Why do the Elders Help?

16. Rashi, Bamidbar 11:16

אשר ידעת כי הם וגו' - אותם שאתה מכיר שנתמנו עליהם שוטרים במצרים בעבודת פרך והיו מרחמים עליהם ומוכים על ידם, שנאמר (שמות ה, יד) ויכו שוטרי בני ישראל, עתה יתמנו בגדולתן כדרך שנצטערו בצרתן:

17. Ozneyim L'Torah, Bamidbar 11:16

אספה לי ע' איש מזקני ישראל.

מה הועילו השבעים זקנים האלה למשה במשא העם ובהשקטת המריבה של «תנה לנו בשר», הלא ה' נתן את הפשר? וי"ל שהזקנים שה' זקני העם ושוטריו הועילו, שלא יבואו שנית אל משה לדרוש את הקשאים ואת האבטיחם... ואת השומים. משל למלך שנשא אשה שהיתה משרתת אצל איש א', שרדה בה בפרך. וכשנלקחה אל בית המלך שכחה את אשר עבר עליה בתור שפחה, ומרוב טובה התחילה מבעטת ואומרת למלך, ששולחנו אינו מוצא חן בעיניו וכי היא מתאוה למאכלים הטובים, שהיתה רגילה בהם בימי נעוריה. מה עשה המלך עמד ומינה על ביתו את אותו האיש, שהמלכה עבדה אצלו כשפחה, וכשהמלכה היתה רוצה להזכיר את המאכלים הטובים, שהיתה רגילה בהם טרם שנלקחה לבית המלך, ה' האיש אשר על בית המלך נותן בה את מבטו והיתה נזכרת את המכות אשר הוכתה בביתו ואת עבודת הפרך אשר עבדה שם, וגרעתת לאחוריה. וכן הוא הדבר בהאספסי, שטען לפני משה: «זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם את...». — הוא לא העיו עתה לטעון כזאת לפני הע' זקנים, מי שה' שוטרים, ממונים על העבודת פרך, שעבדו בהם המצרים...

על זה שחסר להם האוכל שהיה להם במצרים, ואף על פי כן הביא רש"י [שם פ"י] בשם חז"ל שעיקר טענתם ובכיתתם היה על עסקי משפחות, והיינו על העריות שנאסרו להם, וזה תמוה, דמנא להו לחז"ל לתת מילים בפיהם שלא הזכירו הם כעצמם. אלא שהביאור הוא כמש"כ, שחז"ל — בין ברוח קדשם ובין מצד המדע — העריכו שאין הדבר כפשוטו, דהנה זה אינו מסתבר כלל שאנשים יבכו על שלא הרגישו טעם בצלים ושומים בו בזמן שהיה אצלם המן שהיה כל כך טעים ומשובח, ועל כרחך שאף שהם בעצמן ככו על טעם השומים והבצלים שנעדר מהם מכל מקום בכוחות הכהים היתה תביעה אחרת — עסקי עריות.

וזהו הענין שביארו חז"ל גם אצל לוט, דבפשוטו כודאי שלוט דימה כי חפץ הוא להיטיב מצבו בעשירות ומשום שלא נשא אותם הארץ לשבת יחדו, אבל הם ברוח קדשם הבינו כי אילו היתה פנימיותו כהוגן ודאי שהיה נותן אל לבו דאפילו אם פרנסתו תהיה מצומצמת אבל הכי מילתא זוטרתא היא לחיות בקרבתו של אברהם, ומכל שכן שראה שכבר נתעשר על ידי קרבתו של אברהם, וכמו שדרשו רז"ל שהביא רש"י על הפסוק לעיל [י"ג פ"ה] וגם ללוט ההולך עם אברהם היה צאן ובקר ואהלים, מי גרם שהיה לו זאת הליכתו עם אברהם, ואין יתכן שבשביל הנאת ממון יתרחק מאברהם, אלא על כרחך משום זמה נתרחק ממנו, וכדמצינו אח"כ על הפסוק להלן [י"ט פ"ח] הנה נא לי שתי בנות וגו': לעצמך אתה משמרן¹⁷, ואכן כך היה בסופו של דבר עם לוט ושני בנותיו,

י"ג, י'. כגן ה' בארץ מצרים באכה צער.

פירש"י וז"ל: ומדרש אגדה דורשה לגנאי על שהיו שטופי זמה בחר לו לוט בשכונתם עכ"ל, והנה היא סוגיא בהוריות [דף י' ע"ב], ועיי"ש. לכאורה תמוה, מה דאו חז"ל לגבב על לוט דברים שלא נאמרו עליו, והלא המקרא מפרש שמפני המשקה של הככר בחר לו לוט בככר הירדן. והנ"ל כביאור הענין, והוא גם השקפה כללית לכמה פרשיות בתורה, כי כמו שיש בתורה פרד"ס [פשוט, רמז, דרוש וסוד] כמו כן יש באדם פרד"ס בתור מליצה, והיינו שנמצאים באדם כוחות כהים שהם פועלים הרבה בהנהגת האדם אף על פי שאין האדם מרגישם עדיין, והם בכחינת הכליות או הלב, כלומר כשהמחשבה נגמרת כבר בשכל האנושי היא כמין ממש וזו היא הפשטות, ואח"כ נמצאים באדם יצירות של מחשבות שלא נתגשמו עדיין והן הן עדיין בכחינת הכליות, היינו המחשבה ככח ולא בפועל, והיא היא צורת המעשה של האדם¹⁶.

כדי להסביר ענין זה נקוט לדוגמא מה שכתבתי בביאור הפסוק בפרשת בהעלותך [במדבר י"א פ"ה]: זכרנו את הדגה אשר אכלנו במצרים חנם גו' ואת הבצלים ואת השומים, הרי שמפורש בקרא שהם התאונו

אספה לי ע' איש מזקני ישראל.

במה עזרו הזקנים למשה לשאת במשא העם. הלא את השלו הגיו הרוח, שנסע מאת ה' וי"ל שמעתה לא יבכו ב"י, שאין להם מנהיגים לצרכיהם הגשמיים, המסוגלים להבין את רוחם, מאחר שמשה הוא איש האלהים ואין לו מושג מצרכי האדם על הארץ, כי היו להם מעתה ע' ראשים מקרבם.